

מתים רק פעם אחת

אמיר אחמדי אריאן

בעשור האחרון, רוב אזרחי איראן נסוגו למצב תודעתי של פטליזם שנוצר בהשפעת המשטר. על תקווה אין מה לדבר. אם המשטר באיראן ישרוד איכשהו את המלחמה הזאת, הוא ינסה להציג את הקטסטרופה כניצחון שלו, ואז יהפוך למדינה מיליטריסטית קיצונית שלידה המשטר הנוכחי נראה כמו גן עדן ליברלי

יוני 2025

ה וריי גרים בצפון-מערב טהראן, במתחם מגורים השוכן למרגלות ההרים. מעט צפונה מהם נמצא מאגר הנפט שהראן. בשעות המוקדמות של 15 ביוני, ישראל הפציצה אותו. פיצוץ מחריש אוזניים החריד את האזור, ולהבות האירו את שמי הלילה. בדיווחים שראיתי בשעות שלאחר מכן אפשר היה לראות אותן ממרחק קילומטרים.

התקשרתי לאבא שלי. "כן", הוא אמר בקול קהה, "אנחנו רואים את זה מהחלון". הפצצתי בהם לנסוע משם - הדיווחים הזהירו שכל פיצוץ נוסף עלול להיות גדול יותר מהראשון. הוא מלמל משהו על כך שהם כנראה יישארו כל עוד השכנים שלהם נשארים, ושה לא כל כך נורא. התעקשתי, מניתי בפניהם את הסיכונים והצעתי מקומות שאליהם יוכלו ללכת הוא ואימא שלי, שניהם בשנות השבעים לחייהם. "אני לא יודע", הוא אמר כשהפסקתי לדבר. "אנחנו פשוט עייפים".

בסופו של דבר שכנעתי את אחי להסיע את הוריי אל מחוץ לשכונה שלהם. אחר כך יצאתי להליכה כדי שילדיי הצעירים לא יראו אותי בוכה. זה היה יום יפהפה של חודש יוני. אני גר באיתקה שבמדינת ניו יורק, ברחוב שקט ומוצל עם בתים גדולים ועצים מוריקים. רוח נעימה רשרשה בין העלים; ציפורי קרדינל ועורבנים כחולים דילגו בין הענפים.

אני הולך ברחוב הזה מדי יום, אבל עכשיו שום דבר לא הרגיש אמיתי. לא יכולתי לתפוס את העובדה שגופי נמצא כאן בשעה שהגופים שיצרו אותי יושבים תחת שמיים בוערים, ממתינים לפצצה הבאה. הרגשתי כאילו מצאתי את עצמי בזמן מקביל. כיצד יכול אבי לומר שהם פשוט עייפים מכדי לעזוב, כשאש אדירה משתוללת ממש מאחורי ביתם?

ב-13 ביוני 2025, ללא התנגדות מצד ארצות הברית וללא כל התגרות מצידה של איראן, פתחה ישראל במתקפה על איראן. היא החלה בפגיעה במפקדי צבא ובמדעני גרעין המתגוררים באזורים מאוכלסים בצפיפות בטהראן, אף שהייתה מודעת היטב לכך שאזרחים רבים ייהרגו. כלי התקשורת הממשלתיים באיראן דיווחו על שבעים ושמונה הרוגים בשעות הראשונות, לפחות מחציתם אזרחים.

תמונות הקורבנות - משורר בן עשרים וארבע, שחקן פאדל-טניס בן עשרים ושבע, ילדה קטנה שרקדה בדרכה אל כיסא רופא השיניים - הופצו ברשתות החברתיות. מספר ההרוגים גדל ככל שישראל המשיכה להפציץ ללא הפסק ברחבי איראן. היא פגעה לא רק במתקנים צבאיים אלא גם בתשתיות גז ונפט ובמטה השידור הממלכתי, ואת כל זאת עשתה בזמן שהיא ממשיכה במלחמה הג'נוסיידית שלה בעזה. לפי הניו יורק טיימס, עד לרגע כתיבת שורות אלו נהרגו במתקפה 224 איראנים. ארגון זכויות אדם מווינגטון העריך כי מספר ההרוגים עשוי להגיע ל-585.

אנחנו נמצאים, כמו שאומרים, ב"זמני מלחמות"; הריבוי משמעותי כאן. עבור מי שנקלע למלחמה, הרגע שבו היא פורצת מסמן מתקפה על מרקם הזמן עצמו. הטילים הראשונים פוגעים בלגנים ובבשר, אך הם גם מנפצים לרסיסים את לכידות החוויה היומיומית.

מהשעה הראשונה של המלחמה אני מדבר עם חבריי ומשפחתי באיראן, כפי שאני תמיד עושה כשמשוהו מתרחש שם, בניסיון להבין כיצד הם רואים את המצב. רוב חבריי הם עיתונאים וכותבים ממעמד הביניים ומהמעמד הנמוך. כולם סבלו מאלימות המדינה במהלך הקריירה שלהם. שמונה דודים, שבע דודות וחמישים ושישה בני דודים - רובם עדיין באיראן; מבחינה פוליטית, הם נעים מתומכי משטר מושבעים ועד למונרכיסטים מסורים, מיקרוקוסמוס של דעת הקהל השסועה של המדינה.

הפעם, בשעות הראשונות של המלחמה, התקשיתי להבין אותם. הקבוצה הזאת, שבדרך כלל לא הצליחה להסכים על שום דבר, התאחדה לפתע במקהלה של פטליזם. כולם הדהדו את דברי אבי והסכימו שהגיעו לסף היכולת.

דוד אחד, שבעבר ביטא יחס אוהד יחסית כלפי הרפובליקה האסלאמית, שלח לי מסע על מועמר קדאפי ואיחל למנהיגי איראן גורל דומה. כשצינתי את הכאוס שהשתרר בלוב אחרי נפילתו של קדאפי, הוא אמר שהוא מעדיף את זה על פני חייו הנוכחיים. בן דוד אחר, שהוסיף אימוגי צוחק, שלח סרטון של מסיבת בית בשכונה עשירה בצפון טהראן: האזרחים ממשיכים לרקוד ולשתות, ומחוץ לחלון מערכות ההגנה האווירית מיירטות טילים. ביום הראשון למלחמה יצא חבר לקנות לבנו עוגת יום הולדת ומצא את עצמו עומד בתור ארוך במאפייה: רבים הגיעו לקנות ממתקים ומאפים כדי להתכונן לחגיגה.

חבר נוסף הלך לשהות עם סבתו בת התשעים. הם היו קרובים לאחד הביניים שהופצו, והעשן בדירתה היה סמיך כל כך עד שהם נאלצו לחבוש מסכות. בעודו מתאר לי את מה שהוא רואה, שמעתי את סבתו ברקע: "עכשיו שהתחילו בזה, מוטב שיסיימו עם זה כבר". שאלתי אותה למה היא מתכוונת. היא ענתה

בביטוי פרסי: "מרגֶה באר, שיוואןֶה באר" – מילולית, "מות פעם אחת, התאבל פעם אחת". אם האסון בלתי נמנע, כבר עדיף שיקרה מהר.

עכשיו, לאחר שהמציאות המדכאת של המלחמה התייצבה ותמונות של ילדים הרוגים ובניינים מופגזים מופצות בכל מקום, האקסטזה האפוקליפטית הראשונית דעכה. אף אחד כבר לא נשמע נרגש או אפילו פטליסטי. אנשים חיים מדקה לדקה, מחפשים אוכל ומים ודרכים לברוח מטהראן, בודקים מה שלום חבריהם, נאבקים לשרוד. השעות הראשונות של המלחמה הן כבר זיכרון רחוק.

אבל אני רוצה להתעכב עליהן. השעות הראשונות הללו חשובות להבנת המתרחש באיראן. וכדי להבין אותן עלינו לחזור אל המדינה שאיראן הייתה ב-12 ביוני, היום שבו איש לא חשד שישראל עומדת לזרוע בה הרס.

בעשור האחרון, רוב האנשים שלא היו קשורים לאוליגרכיה המושחתת השולטת באיראן נסוגו למצב תודעתי של פטליזם. הם נדחפו לשם על ידי ממשלה אכזרית וחסרת יכולת, אך גם על ידי סנקציות כלכליות חסרות היגיון שהטילו ארצות הברית ומערב אירופה. הסנקציות הללו פגעו קשות בהכנסות מנפט, העמיקו דרמטית את האינפלציה והחלישו את המטבע, פגעו בכל ענפי התעשייה במדינה והחריבו את שוק העבודה. כאשר העוני התפשט והעמיק בזזו צאצאיהם וקרובי משפחותיהם של בכירי השלטון את מה שיותר, והעבירו לחו"ל כל דבר שיכלו להניח עליו את ידיהם.

הברית הבלתי קדושה הזאת בין האוליגרכים הצבאיים והפוליטיים של המשטר ובין המעצמות המערביות המבקשות להעניש את איראן גרמה נזק חברתי ופסיכולוגי עמוק לאיראנים מן השורה, עמוק יותר ממה שמשקיפים מבחוץ יכלו להבין. כמעט כל מי שאני מכיר ניסה לעזוב, ואלה שאינם יכולים לעזוב מרגישים לכודים. האבטלה מרקיעה שחקים. אני בשנות הארבעים לחיי, ולרבים מבני דורי אין עבודה; הם חיים עם הוריהם, או חולקים דירות זעירות עם רווקים אחרים בגיל העמידה, לעיתים קרובות סובלים מבריאות לקויה, ואינם רואים שום דרך להגיע לביטחון כלכלי.

המים והחשמל מנותקים כדבר שבשגרה, במיוחד בערים גדולות כמו טהראן ואיספהאן. מצב המים חמור במיוחד, והרשויות הזהירו ממחסור קשה במים בקיץ הקרוב. האוויר בערים הגדולות כה מזוהם עד שבתי ספר ומשרדים נסגרים באופן קבוע, לעיתים למשך שבועות. בשלושת העשורים האחרונים התקוממו האיראנים פעמים רבות כדי לדרוש שינוי. אחת לכמה שנים מתפרץ התסכול המודחק, בדרך כלל בצורה של הפגנות שלוות. ההפגנות הללו נענות בירי.

חוסר היציבות הכלכלית, ההרס הסביבתי והדיכוי כרסמו ביכולת הפעולה של העם האיראני ובכוחו להשפיע על גורלו. לא נותרה תקווה רבה. "מות פעם אחת, התאבל פעם אחת". "אני לא יודע, אנחנו פשוט עייפים".

לדעתי, זו הסיבה לשיגעון האפוקליפטי שבו חזיתי ב-13 ביוני, בשעות הראשונות של ההתקפה. אנשים רבים שנחלשו והרגישו לכודים מצאו מעין קתרזיס עצוב במראה שוביהם המושפלים, אף שידעו שהמכות לא יהיו סלקטיביות מספיק כדי לחוס עליהם עצמם, ושהכלוב שבו הם נתונים רק יוחלף בהרס נרחב.

גם הישראלים יודעים את כל זה. במסרי הווידאו שבנימין נתניהו נהנה, כך נראה, לשלוח לעם האיראני, הוא מכריז כי הוא מצטער על שקיעתו של העם האיראני הגדול תחת שלטונם של מנהיגים ריאקציונרים, על הדיכוי של נשים וצעירים, על ההידרדרות הכלכלית ועל השחיתות המשתוללת במדינה. הוא מבטיח לאיראנים עתיד זוהר וחופשי לאחר שישראל תתערב לסייע להם.

אני בספק אם מישהו שמכיר קצת את העולם התייחס אי פעם ברצינות להבטחות האלה. למעשה, גם האזהרות של נתניהו לגבי תוכנית הגרעין של איראן מעולם לא היו רציניות במיוחד. בשנת 1992 טען שאיראן נמצאת במרחק שלוש עד חמש שנים מפיתוח פצצה גרעינית. כמו בפרדוקס של זנון, הטווח הזה נותר פחות או יותר זהה בשלושת העשורים שחלפו מאז. נתניהו פתח במתקפה בטענה שאיראן עלולה להיות "במרחק כמה חודשים" מייצור נשק גרעיני, פחות משלושה חודשים אחרי שטולסי גבארד, ראשת המודיעין הלאומי של ארצות הברית, העידה בפני הקונגרס שאיראן אינה מפתחת נשק כזה. רפאל גרוסי, יו"ר הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, אמר ל-CNN ב-17 ביוני שהארגון שלו לא מצא כל "הוכחה" שסותרת הערכה זו.

קשה לדמיין שישראל ידעה משהו שארצות הברית והסוכנות הבינלאומית לא ידעו. אבל העובדות בקושי שינו משהו. מאז סיום המלחמה הקרה, אם לא קודם לכן, עשו מנהיגים ישראלים ואמריקאים כל מאמץ להפוך את שכנותיה של ישראל לבנות ברית כנועות או למדינות כושלות. מאמץ זה התעצם משמעותית אחרי שבעה באוקטובר.

איראן היא המטרה הגדולה ביותר, וכעת הגיע תורנו. נתניהו, כדי להצדיק את המלחמה שלו, נשען על עשרות שנים של רטוריקה חסרת אחריות מצד איראן, התרברבות אפוקליפטית על העוצמה הצבאית שלה ויכולתה להשמיד את ישראל, שהתבררו כהצהרות יהירות וריקות מתוכן.

ב-13 ביוני נהרגו ככל הנראה בתוך שעות אחדות יותר מפקדים בכירים של צד אחד מאשר בכל נקודה אחרת בהיסטוריה הצבאית המודרנית. המנהיג העליון של איראן, עלי חמינאי, מינה במהירות מפקדים חדשים, שחרר הצהרה מלאה בפראזות ריקות ונעלם למחתרת. הוא צץ שוב שבוע לאחר תחילת המלחמה והציע קלישאות נוספות, וגם הקדיש זמן לשבח את תומכיו.

עוד ועוד בכירים מסתתרים, מופיעים מדי פעם עם הצהרות מבולבלות וחסרות היגיון. בשדה הקרב משמרות המהפכה יורות מדי לילה טילים לעבר ישראל, ופוגעות פה ושם בבניין או במגרש חניה. **הניו יורק טיימס** מדווח שעד כה נהרגו עשרים וארבעה ישראלים. הנזק שגורמות התקיפות האלה מספיק בקושי להרתעה, ומספק לישראל תירוץ להרחיב את פגיעתה. ההגנה האווירית של איראן הושמדה

לחלוטין מהגבול המערבי ועד טהראן. מיליוני תושבים בטהראן חשופים כעת ללא הגנה למתקפות אוויריות ולטילים ישראלים. הבכירים, שהציגו עצמם במשך שנים כמחסום מפני מלחמת גוג ומגוג, לא טרחו לבנות אפילו מקלט אחד שנגיש לציבור בטהראן. אין אפילו מערכת התרעה אווירית.

האינטרנט נותק ברוב השכונות והכספומטים התרוקנו. טהראן היא עיר פרזות, תושביה בורחים או יושבים בבתיהם ומחכים לפצצה הבאה, למחסור הצפוי במזון ובמים, נבגדים על ידי מנהיגים חסרי יכולת, נתונים לחסדו של צבא שחומש בנדיבות על ידי ארצות הברית, צבא שכבר הוכיח שאין לו כל היסוס להפוך ערים צפופות לשטח חרוך.

אין לאיראן אפשרויות טובות. יש מי שאומרים שהיא צריכה לספוג את גל התקיפות ולהמשיך לשגר טילים אל ישראל כדי להתיש אותה. בהתחשב באסימטריה של המלחמה, נשמע שזו מתכונת לאבידות המוניות באיראן שלא תפגע משמעותית במכונת המלחמה הישראלית. אחרים מציעים להפיל את המשטר ולהקים ממשלת מעבר פרו-מערבית. ההיסטוריה הראתה בבירור ששינוי משטר המבוצע על ידי צבא זר מעולם לא הוביל אומה לשגשוג. עיראקים רבים זוכרים את תחושות השמחה וההקלה עם נפילתו של סדאם חוסיין, ולאחריהן את התנפצותה של התקווה על סלעי המציאות האימפריאליסטית. אם המשטר ישרוד איכשהו את המלחמה הזאת, הוא ינסה להציג את הקטסטרופה כניצחון שלו, ואז יהפוך למדינה מיליטריסטית קיצונית שלידה המשטר הנוכחי נראה כמו גן עדן ליברלי. אף אחד מהתרחישים הללו לא נותן לי תקווה.

כשחזרתי מההליכה שלי ברחוב באיתקה התקשרתי שוב לאחי. חלפה כשעה מאז שכנעתי אותו ואת הוריי לעזוב את הבית. שאלתי מה הם עושים.

"חזרנו הביתה", הוא אמר.

התחלתי שוב למנות את הסכנות שבישיבה ליד מאגר נפט בוער ובהמתנה לפיצוצים קטסטרופליים נוספים, והצעתי כמה מקומות שיוכלו לבלות בהם את הלילה.

"אנחנו בסדר", הוא אמר. "אימא ואבא כבר חזרו לישון".

19 ביוני 2025

